

# ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

## II-то обикновено Народно Събрание.

### XLII ЗАСЪДАНИЕ ВЪ ЧЕТВЪРТЪКЪ 22 МАИЯ 1880 ГОД.

(Начало на 8 часа и 30 минути рано подь председателството на Г-нъ Сукнарова.

Председателъ: (звъни.) Ще се чете списъкътъ на депутатитѣ.

Секр. Т. Станчовъ: (Чете списъкътъ.) Вчера отсъствуваха? Хр. Стояновъ, Стоичко Стояновъ, Цеко Вълчовъ, Д-ръ Молловъ, Еп. Климентъ Браницкий, Попъ Петръ Драгановъ, Стамболовъ, Живковъ, Тишевъ, Др. Цанковъ, Начовичъ, Османъ Тютюнджи, Костаки Боюкдуюглу и Т. Икономовъ.

Председателъ: Отъ 172 души Депутати 21 сж кассирани и 16 упразднени, 42 отсъствуватъ, а присъствуватъ 93 души. Има повече отъ половината, и засъданието се открива. На дневния редъ бѣше предложението на Г-на Цека Петкова за земеделѣлческото училище. Но преди това Г-нъ Министръ на финанситѣ има да ни прочете нѣкои предложения, а постѣ ще дойдемъ на дневния редъ.

Мин. Каравеловъ: Първото предложение е за нѣкои данъци, отъ които хазната иска да отстъпи отчасти на общинитѣ, отчасти на окръжитѣ. Тѣзи данъци повече сж дадени на прекупувание, така щото суммитѣ имъ ще влизатъ въ ковчежничествата като депозитъ, а въ идещето Нар. Събрание можемъ да се распорѣдимъ съ тѣхъ. Русекото управление събираше кантаръ парасж, даждие отъ клание добитѣкъ и интизапъ въ полза на хазната; но тия данъци сж дребни, а главоболие за тѣхъ има голѣмо. По тая причина за по-добро считамъ, да се откаже хазната отъ тѣхъ въ полза на общинитѣ: обаче тѣ сега за сега трѣ-

ба да постѣлятъ въ ковчежничества като депозитъ а за интизапъ може да се изработи законъ. Първий данѣкъ се дава отъ общинитѣ, и може да стане общински; а колкото за вторий, той, понеже се събира на пазарѣтъ, може да се остави въ полза на цѣлий окръжъ, напр. за поддържанieto на окръжнитѣ пхтища или други нѣкои работи. За това можаше да се изработи единъ законъ, но нѣмами време! освѣнъ това частъ отъ тѣхъ сж вѣче продадени. Азъ направихъ предложението въ тозъ смисълъ (Чете), „Суммитѣ, които постѣпватъ отъ сборовѣтъ: право за продаване добитѣкъ (интизапъ), отъ теглила и мѣрки (бачъ) и отъ право за клание добитѣкъ (зебхие и русуматъ) по селата и околийскитѣ градове, дѣто сж вѣче продадени, да се предаватъ на съхранение въ надлежнитѣ окръжни ковчежничества до конечното произнасяние на Нар. Събрание въ идущата сессия върху употреблението на тия доходи.“

Симидовъ: Азъ искамъ да се раздѣли въпросътъ, защото кантаръ парасж въ градовѣтъ е съвсѣмъ друго нѣщо отъ пазарнитѣ пари. Кантаръ парасж има въ всѣкий градъ, а пазаръ нѣма; и за пазарѣтъ е земало правителството. Зарадъ туй отъ кантаръ-парасж и канпарасж се ползватъ частно само градовѣтъ. Колкото за пазаритѣ, то азъ мисля, че тѣ не принадлежатъ на градовѣтъ, защото на пазаритѣ се събиратъ може би 3000 души отъ цѣлия окръжъ, и затова ненамирамъ за спра-

ведливо да се ползватъ отъ пазарскитѣ приходи, защото тѣмъ е достатъчно това, дѣто се ползватъ отъ търговията на пазарѣтъ.

Мин. Каравеловъ: Ако бѣхъ предложилъ законъ за тѣзи данъци, то възраженията ви би имали цѣна. Правата на градоветѣ никой не отнѣма. Работата е че тѣзи данъци сж продадени веднажъ въ повечето градове. Тоже и въ селата тѣ пакъ могатъ да се раздѣлятъ на два дохода: единъ отъ билетитѣ, които се даватъ отъ общинитѣ, като контролъ, че добичето не е крадено, и това чини нѣкоя пара, отъ която се ползува общината; второ като се откара добичето въ града или на пазаря, пакъ ще се зема билетъ за продаване то му. Този доходъ, който излиза на пазаритѣ като напр. Раховица, Плѣвнѣ и др., разбира се, че е за цѣлий окръгъ. Тѣзи доходи се неவிждатъ въ бюджета, като оставатъ висящи. Тѣ лани сториха нѣщо около 90,000 фр.. Азъ съмъ на мнѣние, че доходитѣ и теглилитѣ, които се отнеха отъ градоветѣ и селата, да се дадѣтъ пакъ на тѣхъ; а интизапитѣ отъ продаванетоъ добитѣкъ, да се внасятъ въ ковчежничествата, защото сж продадени веднажъ, а ние не можемъ да развалимъ продаденъ контрактъ, който е единъ граждански актъ.

А. Цановъ: Жално е, че сж продадени и че Нар. Събрание не може да унищожи продажбитѣ; защото тѣзи кантарѣжии не само дѣто ходятъ по селата и по пазаритѣ, но ходятъ и по къщята. И когато у единъ чловѣкъ се намѣри малко кукурузъ въ житото му, искатъ кантаръ парасж. Освѣнъ това тѣ ходятъ по колибитѣ и правятъ готѣми главоболия на населението. Азъ мисля, че предлѣжи на Министерството, да земе мѣрки, да не се правятъ такива затруднения на населението.

Мин. Каравеловъ: Самото правителство намира за нужно, да ги нѣма въ приходитѣ на Българскитѣ Бюджетъ. Но ако Нар. Събрание мисли, че може да нарушава граждански контракти, то нѣка ми заповѣда и азъ ще ги наруша. Това послѣдното не е моя работа. Съ сантиметални рѣчи да уйдисвами, и само да говоримъ, то значи да губимъ време.

Св. Бобошевски: Г-нъ Министръ добръ разясни работата, за която трѣба да се съгласимъ съ него; но азъ искамъ да забѣлѣжи едно друго нѣщо: Въ турско време нѣмаше кантаръ парасж по селата, и нѣкои инспектори завѣдиха този доходъ въ полза на училищата; но сега като нѣма такова нѣщо, то се преобрѣща въ данѣкъ и въ полза на хазната. Азъ незнамъ какво ще стане отъ това?

Мин. Каравеловъ: Моето предложение е, че хазната се отказва отъ тѣхъ. Азъ не съмъ подписалъ тия контракти, слѣдователно вината не е моя.

Но сега, какво да правимъ, когато се е вѣче заключилъ контрактъ? За това тая година да се оставятъ, контрактитѣ, а паритѣ да влѣзатъ въ ковчежничествата, за да се върнатъ назадъ, отъ когото сж зети; напр. оная община, която е дала 10,000 фр. ще и се повърнатъ 10,000 фр.; а която е дала 20,000 фр. ще и се повърнатъ пакъ толкова.

Симидовъ: За селата съмъ съвършенно съгласенъ, да има кантаръ-парасж! (гласове: исчерпано е!). Но сега да се зематъ тия и да се оставятъ въ казначействата, незнамъ да ли ще бѣде умѣстно!

Мин. Каравеловъ: Азъ сега чухъ дѣто Г-нъ Цановъ каза, че кантарджииитѣ ходятъ по селата. Тамъ дѣто не сж продадени, нѣма да ги продаваме. Но тамъ, дѣто сж продадени, тамъ нека ходи кантарджиятъ, нѣма що да се прави. Паритѣ които ще се съберѣтъ, ще се внасятъ за обществена полза. Дѣто продажбата не е станала, тамъ нѣма да се продава. А колкото за интизапитѣ, той можаше да остава половината на общината, а половината на окръга.

Славейковъ: До колкото знамъ, работата е дѣйствително така: както въ турско време и почти презъ сѣчкото време на окупацията само нѣкои градове и градове имаха право да си продаватъ кантар-парасж и канъ-парасж. Другадѣ това нѣмаше; но тѣзи година Министерството заповѣда, да се въведе този данѣкъ и по селата. Прочее, желателно е, да се не въвежда въ селата, а само въ градоветѣ.

Мин. Каравеловъ: Тамъ дѣто не е удобно, нѣма да го въведемъ. Колкото за двата данѣка отъ мѣрки и теглила и клание добитѣкъ, тѣ оставатъ на градоветѣ, продаватъ се въ градоветѣ, а доходитѣ оставатъ въ полза на общинитѣ. Но колкото за продаване добитѣкъ (интизапитѣ), това дажде привременно ще остана въ казначействата, додѣто се изработи за него законъ. При този данѣкъ трѣба да има контролеръ, който ще раздава приходитѣ, когато тѣ се раздѣлятъ между общинитѣ и окръжитѣ. Но работата е, че интизапитѣ сж продадени, а какъ ще можемъ да развалимъ продажбата?

Савва Илиевъ: Понеже и г-нъ министръ предложи да се изработи нѣкакъвъ законъ въ идущата сесия за горѣказанното, азъ би предложилъ тогава да се земе въ внимание, да се осигорятъ и градскитѣ приходи, които иматъ извѣстно значение. Колкото за селата, този данѣкъ е съвсѣмъ неумѣстенъ. Азъ не виждамъ за какво е нужно да има тия данъци по селата. Каза се, че тѣ ще бѣдѣтъ въ полза на училищата; но азъ казвамъ, че за това има и други срѣдства и никакъ не трѣба да има кантаръ и канъ парасж. Но като г-нъ министръ каза, че ще се изработи точенъ законъ, то сега да

приемемъ предложенията му, безъ да разискваме повече.

Мин. Каравеловъ: Азъ съмъ съгласенъ съ г-на Илиева; но работата е, че не можемъ да раздѣлимъ селскитѣ общини отъ градскитѣ. Щомъ дадемъ едно нѣщо на градоветѣ, трѣба да го дадемъ и на селата. Благодарение на привилегиитѣ дадени отъ Русското управление на градоветѣ, тѣ направиха своитѣ продажби, а на окилийскитѣ градове и селата не се дадохъ такива привилегии. Азъ съмъ на мнѣние, щото паритѣ събрани отъ тѣзи данѣци, да се върнатъ пакъ на окржнитѣ за тѣхна полза. Но додѣто се изработи единъ законъ за интизаптъ, тѣ ще влѣзатъ като депозитъ въ казначействата. (Гласове: исчерпано е!)

(Чете още единъ пътъ предложението.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Събрание предложението на г-на министра на финанситѣ, както го сега прочете? (Приема.)

Тодоровъ: Искамъ дума.

Предсѣдателъ: Събранието се води по висегласие, а не по одного или по двама. Който не приема да си дигни ржката. (Меншество.)

Мин. Каравеловъ: Сега можемъ да кажемъ колкото за канъ-ахчасъ и канъ-парасъ че тѣ днесъ не съществуватъ; и щомъ не сж продадени, може да ги земе общината, като се невиджатъ въ бюджета. Но доходитѣ отъ интизаптъ ще влѣзжтъ въ казначействата като депозитъ.

Савва Ивановъ: Тѣ повечето бѣха за училищата, но и въ бюджета има нѣщо за училищата.

Симидовъ: Азъ имамъ едно твърдѣ важно ново предложение: Г-да, въ селата ставатъ огневе; запалватъ се снопѣ и бранища, и азъ желая да се направи нѣщо, за да се тури край на тия огневе; защото това е съсипително нѣщо.

Мин. Каравеловъ: Това се касае до уголовний кодексъ, а всѣкий депутатъ има право да се обърне къмъ министра на правосъдието и да го пита какви мѣрки ще се зематъ.

Михайловоки: За подпалвачитѣ е предвидено въ закона твърдѣ тежко наказание; но остава на администрацията и полицията да намира виновнитѣ и да ги предава на съдѣтъ.

Симидовъ: Азъ зная, че споредъ законѣтъ, наказанията сж твърдѣ тежки за такива хора; но тѣзи палячи не се намиратъ. До сега отъ 100 души, едва ли ще има двама уловени. Въпросѣтъ е, какъ да се ловятъ.

Мин. Каравеловъ: Тогавъ излиза, че съдебнитѣ слѣдствия сж лоши; но отъ сега нататкъ ще имамъ нови закони, ще имамъ изслѣдователи и прокурори, така щото вѣрвамъ, че за напредъ неще бжде толкова мъчно на съдилищата да намиратъ виновнитѣ. Но нѣкакви срѣдства да имъ намѣри Народ.

Събрание, това не виждамъ за възможно.

Сега има да предложъ на Народ. Събрание други предложения за разглѣждане, относително до десетѣтътъ. Русското управление искаше да го измѣни, и въ 1878 год. предложи нѣкои видоизмѣнѣния сравнително както се е земало въ турското време; но мѣрkitѣ небѣха добри, така щото намѣсто 15 или 18 милиона фр., както се е земало въ турско време, зели сж се само 7 милиона фр., а лани се е събрало още по малко. Освѣнъ това отъ лани имамъ 2 1/2 милиона фр. недоимки. За това азъ мисля, да оставимъ този данѣкъ привременно както си е, защото населението едвамъ ще бжде въ състояние, да го плаща въ пари. Той можеше да се събира въ натура, но тогавъ се искатъ контролери. Ако рѣшимъ да се събира въ пари, то пакъ трѣба да станатъ оцѣнки, и тоже при това да има контролери. Ако ли правителството го събира въ натура, то голѣма сума може да се продаде и не ще останатъ недоимки толкозъ, колкото отъ паритѣ. Колкото за контролеритѣ, съ помощта на нѣкой депутати, изработихми нѣкои правила; но азъ мисля, че ще бжде по добрѣ да излѣзжтъ отъ Народ. Събрание още 5 или 6 други, да ги разглѣдаме, и ако е възможно да ги улучшимъ. Работата е, че трѣба по скоричко да се свършатъ; защото слѣдъ двѣ недѣли ще почнатъ да падатъ снопѣ; тѣй щото до това време да можемъ да направимъ распорѣждане по окржжитъ. За това ако нѣкой може, нѣка предложи, за да се по добрѣ редактиратъ тѣзи правила и да бжде контролтѣтъ по добрѣ.

Азъ ще прочетъ сега предложенията, които Народното Събрание, ако желае, може да ги вотира сега, или да ги разглѣдва по послѣ.

(Чете) Чл. 1.) За текущата финансова година, отъ хлѣбнитѣ поля ще се зема десетиний налогъ (ошуръ), който ще се събира въ натура.

Чл. 2.) Исписването на житата, зърнениѣ и плодни произведения, както и събирането десѣтъка итѣ, се оставя на грижитѣ и подъ отговорността на Градскитѣ и Старѣйшинскитѣ селски съвѣти.

Чл. 3.) Градскитѣ и Старѣйшинскитѣ селски съвѣти сж задължени да водятъ особена книга, въ която да се показватъ имената на земледѣлцитѣ, пространството на нивята въ дюлюми, видѣтъ на посѣяното въ тѣхъ семе, и на конецъ числото на снопето. Тая книга се съставя въ два яземпира, отъ които единѣтъ се предава на Окр. Съвѣтъ.

Чл. 4.) На тѣхна длѣжност се възлага сжщо да опредѣлятъ срѣдната цифра на урожая (помуне), която да се добие чрезъ групиране и вършение възможно повече снопѣ отъ различни качества и мѣста. Полученото по тоя начинъ помуне се запечатва и се пази въ градскитѣ и старѣйшински селски съвѣти.

Чл. 5.) Освѣнъ членовѣтъ на окржжитѣ управителни съвѣти, правителството дѣто намѣри за нужно, поставя особени контролери приблизително на 1000 кѣщи по единъ, които да провѣрватъ съставениѣ отъ градскитѣ

и отъ старѣйшинскитѣ селски съвѣти книги; обикалятъ нивитѣ и броятъ снопето събрани отъ тѣхъ въ разни мѣста.

Чл. 6.) Количеството отъ произведения на нивитѣ, расположени въ планинскитѣ мѣста, се опредѣля тамъ, гдѣто тѣ ще бѣджатъ превезени, за да се овършатъ.

Чл. 7.) На окр. управ. съвѣти се предоставя право да рѣшатъ, кои мѣста спадатъ въ забѣлѣжената въ предидущия параграфъ категория.

Чл. 8.) За заслугитѣ, трудоветѣ и отговорността, едно обезщетение отъ 5 сантима се отстъпва за всѣко Цариградско кило десетѣкъ на старѣйшинскитѣ селски и градски съвѣти.

Чл. 9.) Частинтѣ лица сирѣчь земледѣлцитѣ, въ случай че по тѣхна вина се причини загуба на хаяната, се глобятъ двойно противъ сторената загуба.

Чл. 10.) На градскитѣ и старѣйшинскитѣ селски съвѣти, както и на контролеритѣ и членоветѣ на окр. съвѣти се налага строга обязаность да извършватъ дѣйствиата си най-точно и правилно и за злоупотребленията и беззаконията, които би могли да се случатъ, първитѣ се глобятъ въ четире пхти повече противъ цѣлността на недозетитѣ скрити произведения; а послѣднитѣ се осжждатъ на затворъ отъ 4 до 12 мѣсеци.

Чл. 11.) Списѣцитѣ за количеството на пресмѣтнатитѣ произведения, се доставятъ на финансовия окр. чиновникъ, който слѣдъ като се увѣри, че тѣ сж вѣрно съставени, потвърждава ги.

Чл. 12.) Десетата часть на събраната и очистена храна се превозва отъ всѣкий земледѣлецъ подъ надзорѣтъ на градскитѣ и стар. селски съвѣти въ селския хамбаръ. Послѣ по распорѣждане на правителството, десетѣкътъ се превозва отъ тоя хамбаръ, за извѣстно опредѣлено възнаграждение въ опредѣленитѣ за сжщата цѣль мѣста.

Чл. 13.) На сѣната ще се взема за текущата година налогъ въ размѣръ на 10% отъ продажната имъ стойность, опредѣлена отъ окръжнитѣ съвѣти.

Върху третата статия ще обърна вниманието на Народ. Събрание, защото първъ пхтъ ще се означаи срѣдното количество, което се засѣва, и ще се опредѣли срѣдното число отъ произведението на житата. По тозъ начинъ общинскитѣ съвѣти ще правятъ единъ видъ катастръ.

Славейковъ: Трѣба да земемъ предъ видъ, че туй нѣщо трѣба до Сжббота да е гласувано; защото ако остане за по сѣтънѣ, ще има голѣми затруднения. Днесъ може да се избере една коммисия, а утрѣ може да се свърши. Но азъ мисля, че ако има нѣкои забѣлѣжки отъ страна на Нар. Събрание, да се минатъ въ протоколитѣ, а коммисия да се не избира; защото и за една недѣля не може да се разгледатъ много повече и по-добрѣ тѣзи предложения. Предложенията на г-на Министра сж слѣдствие на дълги разговори съ поголѣмата часть отъ представители, и тѣзи предложения се основаватъ на свѣдения, които е дало Събранието на Г-на Министра. За това считамъ за по-добрѣ, да ги разгледамъ веднага, за да се свърши работата.

Симидовъ: Всичко това е добрѣ, до колкото азъ разбрахъ, само едно нѣщо не аресвамъ, и то е,

че за контролъ иматъ само окр. съвѣти.

Председатель: Моля да се рѣши: сега ли да се разгледватъ или да се даджтъ на коммисия?

Икономовъ: Азъ съмъ съгласенъ съ г-на Славейкова сега непосредствено да се разгледатъ, защото времето е късо и самитѣ предложения ще бѣдатъ като единъ времененъ правилникъ, а не законъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ намирамъ, че временний правилникъ има нужда отъ допълнения, и азъ въ циркуляритѣ ще гудя по обширни разяснения. Тѣзи сж само общи правила. Въ тая наредба е само казано, че десетѣкътъ ще се земе това лѣто въ натура; а другитѣ мѣрки, които ще се взематъ, сж частно административни. Азъ би се само радвалъ, да има по-голѣмъ контролъ, чрезъ който по-добрѣ да се варди интересѣтъ и на селенитѣ и на хазната.

А. Цановъ: Предложенията на г-на Министра сж много добри, и чини ми се, че нѣма нужда за коммисия. Нека г-нѣ Министръ ги прочете, а всѣкий да си даде мнѣнието; не трѣба да губимъ време съ коммисия. (Гласове: съгласни!)

Лазаръ Дуковъ: Споредъ мене, трѣба да се разисква тозъ въпросъ. Въ сжщото време той е неотложимъ, а не можемъ тѣй лесно и легко да го преминемъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ ще се радвамъ ако избере Народното Събрание една коммисия; но пакъ трѣба да бързати, тѣй щото въ сжббота непремѣнно да го вотирами. Но ако стане единъ день по-напредъ, толкова по-добрѣ. Забѣлѣжитѣ обаче да се отнасятъ първо къмъ запазването интересѣтъ на хазната, а второ да има по-малко оплаквания отъ страна на населението.

Славейковъ: Г-нѣ Лазаръ Дуковъ не казва за коммисия, но той прие да се разгледва сега, и да го не минемъ легко. Това не е противно нито на едно предложение, както и г-нѣ Министръ иска да се разисква по-скоро.

Председатель: Желаетъ ли Нар. Събрание сега да се разискватъ тия предложения? (Желаетъ.) Който не желаетъ да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Мин. Каравеловъ: (Чете 1-й чл.)

Колкото за бахчитѣ пищо не съмъ рѣшилъ; това остава на страна. Азъ съмъ рѣшилъ само за хлѣбнитѣ поля.

Председатель: Приема ли Нар. Събрание първото предложение, както го прочете Г-нѣ Министръ на Финанцитѣ? (Приема се.) Който го неприема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Минист. Каравеловъ: (Чете второто предложение.)

Икономовъ: Да не се предоставя подписва-

нията напълно на окр. съвѣти, но да бждѣтъ подѣ надзора на правителствениитѣ контролери, за да неможатъ да правятъ окр. съвѣти каквото щѣтъ.

Г. Геровъ: Азъ мисля, че по-добрѣ ще бжде, додѣто се хванатъ номунетата, да има и по единъ правителственъ чиновникъ за контролъ, но да се стараятъ и съвѣтитѣ.

Мин. Каравеловъ: Азъ би приелъ предложението на г-на Герова, ако да нѣмаме по-долу една статия за контролеритѣ.

Цеко Вълчовъ: Не трѣба да има никой при селскитѣ кметове, понеже се опредѣли въ закона, че ще бжде наказанъ онзи, който направи злоупотрѣбление. Контролерътъ ако намѣри злоупотрѣбление, тогава ще се наказатъ онѣзи, които сж го направили.

Мин. Каравеловъ: Добавката на г-на Икономова нищо не бърка, защото въ всѣко село ще туримъ по единъ контролеръ, за да знаятъ хората че има такъвъ и да може да се праща человекъ въ нѣкой села.

Симидовъ: Отъ контролеритѣ най-вече зависи, каква сума отъ десѣтъка ще можемъ да съберемъ тая година; защото ако не се контролира добрѣ, ще бжде събрана само половината. За това да натоваримъ г-на Министра, да не жали пари за контролеритѣ, на които се даватъ нѣколко франка, защото иначе могатъ да се злоупотрѣбятъ милиони.

Славейковъ: Това е работа на Министерството, и това сж административни мѣрки, за които не трѣба да се препирами.

Мин. Каравеловъ: Азъ пакъ ще кажа, че трѣба да се предостави това право на окр. съвѣти, ако и да има контролери; но това нѣма непременно да се напише въ тозъ времененъ правилникъ, защото това е административна работа. Азъ направихъ това предложение на Нар. Събрание, за да имамъ по-голъми пълномощия, и да се разясни работата какъ по-добрѣ можемъ да направимъ контролъ, който да обезпечи и населението и хазната отъ загуби. Това ми бѣше цѣльта.

Предсѣдателъ: Има още 5 души, които желаятъ да говорятъ. (Гласове: исчерпано е!)

М-ръ Каравеловъ: (Чете още единъ пхтъ вторий чл.)

Предсѣд. Приема ли Нар. Събрание второто предложение, както го прочете г-нъ Министръ на Финанцитѣ? (Приема.) Който го неприема да си дигне ржката. (Никой.)

Мин. Каравеловъ: (Чете 3-й чл.)

Цеко Вълчовъ: Съгласенъ съмъ; само искамъ да се опредѣли, какъ ще се испипнатъ сѣмената; защото единъ може да е насѣлъ 30 оки кукурузъ, а да каже, че е насѣлъ 10 оки.

Мин. Каравеловъ: Нека каже ако ще и 100 оки, ние пакъ ще глѣдами колко е пожнато; ако ли пакъ каже, че нивата е плодородна, то, като се расхвърля поземелний данѣкъ, ще му се зема по-голъмъ данѣкъ отъ нивата.

Попъ Анто: Неможе точно да се опредѣли, кой колко е сѣлъ, нито по дюлюмитѣ.

М-ръ Каравеловъ: Селенитѣ превъсходно знаятъ кой колко ниви има въ селото: колко посѣяни и колко пожнати; и щомъ дойде време да се записватъ, то всѣкий селянинъ може да каже, че еди кой има 30 дюлюма, а еди кой 5; той може да каже, кои сж сѣяни и кои не сж. Но не ще могатъ да лъжатъ; защото щомъ каже селото, че е посѣялъ 1000 оки вмѣсто 5.000, а е получилъ 50.000 оки, това значи че земята е била много плодородна, и притежателятъ ще плати три пхти повече данѣкъ.

Тодоровъ: Предложението на г-на Министра е твърдѣ хубаво; но азъ мисля, че за да бжде ясно, трѣба да се каже въ редакцията: „видъ и количество.“ Думата „количество“ трѣба да се тури за допълнение.

Баларевъ: Предложението за сѣмената трѣба да се приеме, защото ако и нѣкой да лъже, пакъ неможе нищо да направи. Ако нѣкой каже, че малко е посѣялъ, а се види, че много сноше е пожналъ, това е най-добъръ контролъ.

Велко Костовъ: Азъ съмъ съгласенъ съ г-на Министра, и трѣба да се приематъ неговитѣ предложения.

М-ръ Каравеловъ: Азъ се съгласявамъ съ новата редакция на г-на Тодорова.

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Събрание 3-й чл. както се прочете и съ прибавката на г-на Тодорова? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

М-ръ Каравеловъ: (Чете 4-й чл.)

Цеко Вълчовъ: За това номуне питамъ: какъ ще стане? на хармана ли ще се върше съ конѣ, или презъ сито ще се премине? По добрѣ е да се върше на хармана, и тогава може да се види, колко ще дадѣтъ сичкитѣ снопи и колко само единия.

М-ръ Каравеловъ: Разумѣва се че ще се върше не съ ржцѣ, но ще се полагатъ много снопи и ще се земе срѣдната цифра, отъ горне число; защото така е много по-вѣрно. (Чете 4-й членъ.)

Лазаръ дуковъ: Тука се казва много ясно, но само едно нѣщо да се заблѣжи, че номунетата, които се вардатъ въ окръжния съвѣтъ, ако се случатъ, че въ нѣкои села да нѣма хамбари, хората да зиматъ житото въ своитѣ хамбари. Кога докаратъ житото въ окръжния съвѣтъ, тогава ще се от-

ворятъ торбичкитѣ отъ номунетата и може да се види, че това жито е превъсходно, а другото пакъ е по-долно и ще се види, че е станало злоупотребление, и човѣкътъ ще се предаде на съдъ. За това, азъ съмъ на мнѣние, всичкия десетъкъ да бѣде събранъ на едно мѣсто, да се тури въ една общинска стая и така да се измѣна добръ.

М-ръ Каравеловъ: Въ една глава се казва, че сичкото жито ще се тури въ единъ хамбаръ. Повечето села иматъ хамбари, а дѣто нѣма, може да се тури въ една къща. На други мѣста пакъ ще се още направятъ хамбари. Освѣти това и всѣко село трѣба да си има свои общински хамбари, дѣто ще има жито въ случай на нужда. Така и за десетъка трѣба да има хамбари.

Патю Поповъ: Искамъ да питамъ, на нѣкои балкански мѣста какъ ще се зима? Тоя днесъ жъне, утрѣ онзи на хармана върше.

М-ръ Каравеловъ: Тука има двѣ статии, които говорятъ за този въпросъ.

Рангелъ Костовъ: Има нѣщо да спомена тука заради нашата страна. Всѣко село си имаше свои хамбари, но послѣ по заповѣдъ се дигнаха и за-караха въ града, както на примѣръ въ Бѣлоградчикъ. За това, сега селата иматъ право да си ги зематъ назадъ.

Стефанъ Поповъ: Въ поменжтото предложение на г-на Министра говори се, че старѣйшинскитѣ съвѣти както и градскитѣ ще провѣриватъ номунето въ присѣдствието на единъ членъ отъ окръжниятъ съвѣтъ. Тука за контролъ нѣма нищо казано.

М-ръ Каравеловъ: Въ първото и послѣдното предложение споменжто е и за контролеръ. Ще ли се има нужда отъ него, или не, той трѣба да присѣдствува въ всичкото време. Азъ мисля, ед-ва ли ще има нужда отъ контролеритѣ на всѣкадѣ, но Народното Събрание нека позволи въобще да има контролери, а азъ ще се распоредж да отидатъ тамъ, дѣто има нужда отъ такива. Има колиби на пр. отъ които ще се получи  $3\frac{1}{2}$  снопа, тамъ какво ще прави единъ чиновникъ контролеръ?

(Чете 4-й чл.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Събрание 4-й чл. както се прочете? (Приема.)

М-ръ Каравеловъ: (Чете 5-й чл.)

Тодоровъ: При тази редакция желая да се прибави „и въобще до дѣлата на поземелния налогъ да надгледватъ“; защото има и бахции и за сѣната. Заради това да се каже въобще дѣлата на поземелния налогъ.

М-ръ Каравеловъ: За сѣната е определено попослѣ, че ще ги оцѣнява окръж. съвѣтъ, и 10 % отъ тѣхъ ще се зематъ. Колкото за бачхитѣ, ще се направи особено предложение. Желатъ бихъ да

ги прехвърлимъ въ поземелния налогъ, инакъ край нѣма, ако броимъ лука и пиперкитѣ. Разумѣва се, че всички тѣзи растѣлувания ще послужатъ да се направи единъ циркуляръ до окръжнитѣ съвѣти. Но тая редакция, мисля, че е достатъчна. (Чете 5-й чл.) Въ инструкциитѣ ще бѣде подробно расказано.

Симидовъ: Съгласенъ съмъ съ г-на Тодорова да бѣде надзоръ до всичко и до всичкия поземеленъ налогъ. Контролерътъ тогава може и сѣното да контролира и всичко друго.

Свещ. Радевъ: Ако не въ редакцията, поне въ протокола да се забѣлѣжи да се употребятъ въ работа членоветѣ на земеделческитѣ каси, въ това време, когато нѣматъ работа.

М-ръ Каравеловъ: Противъ това нѣмамъ нищо да кажа и могатъ тѣзи членове да се употребятъ на работа.

Митр. Мелетий: Моля Г-на Министра да распореди щото при първото събиране на житата контролеритѣ скоро да се явяватъ тамъ; защото много отъ тѣхъ задържатъ жътвата си, а житото може отъ дъжда да се развали. За това въ своя циркуляръ да спомене г-нъ Министръ и това за улеснение на населението.

Славейковъ: Отговарямъ на забѣлѣжката на Г-на Тодорова и на Н. Преосвещенство, че тѣхнитѣ забѣлѣжки се отнасятъ до излишни нѣща.

Тодоровъ: Моето предложение не е никакъ излишно, защото казвамъ, че контролерътъ трѣба да се занимава да върши дѣлата върху поземелния налогъ въобще.

Предсѣдателъ: Финансовия правилникъ ще си има своитѣ правила; за това не трѣба тука да се разисква.

М-ръ Каравеловъ: Като се унищожаватъ акцизнитѣ надзиратели и повечето работи се отиѣматъ отъ окръжнитѣ съвѣти, на тѣхно мѣсто ще се наредатъ особенни финансови чиновници. Тѣзи финансови чиновници ще се занимаватъ съ сичкитѣ въобще данѣци, безъ изключение, даже и данѣцитѣ отъ сѣдилищата ще се събиратъ отъ тѣхъ.

Предсѣд. Има ли нѣкои да говорятъ? (Гласове: Нѣма.)

М-ръ Каравеловъ: (Чете 5-й чл.)

Предсѣд. Приема ли Народното Събрание 5-й чл. както се прочете? (Приема.)

М-ръ Каравеловъ: (Чете 6-й чл.) (Приема се.)

(Чете 7-й членъ.)

(Приема се.)

(Чл. 8-й)

Съгласенъ съмъ че не трѣба да се дава никаква награда на тия хора.

Симидовъ: За да глѣдатъ по-добрь работа, трѣба да имъ се плаща, въпросътъ е, да ли ще имъ се плаща като на частни лица или като на общински съвѣти. На кого ще останатъ тѣзи пари, на общината, или ще ги дѣлятъ частно между себе си? Ако ще останатъ за общината, това е нищо, но ако сж за частни лица, то струва ми се, че е много.

Брънчевъ: Да ли отъ сичкитѣ данѣци или само отъ правителствения десятѣкъ? (Гласове: отъ десятѣка.)

Стефанъ Поповъ: Когато ще се остави отговорността на селскитѣ общини, за това онѣзи лица, като си губятъ дѣни, трѣба да се наградятъ; но тѣзи награда да се предава на общинитѣ, защото другояче ще има прѣние, кой колко пари трѣба да земе.

Цеко Вълчовъ: Не зная колко ще бѣде умѣстно, да се отеткли на общинитѣ. Тия хора трѣба да вършатъ работа и сж отговорни сами; ако сгрѣшатъ, трѣба да претърпятъ наказание. За това трѣба тѣмъ да се даде наградата за труда имъ.

Свещ. Бобошевски: Има примѣръ въ нашето село. Старѣйшинския съвѣтъ има 12 чл.; но ако не дойде правителственъ чловѣкъ, не може ги събра, защото всѣки си глѣда своята работа. За това най-умѣстно е, да се не дава на общинитѣ наградата, но на лицата, които се трудятъ.

Симидовъ: Азъ мисля, че на старѣйшинитѣ се плаща. (Гласове: Нѣма!) Като имъ се плати, тогава да се изисква работа отъ тѣхъ. За това съмъ съгласенъ, че тѣзи пари отъ десятѣка да останатъ на човѣцитѣ, а не на кмета.

Славейковъ: Приехи, че на кмета се плаща и че той е длъженъ да се труди; на старѣйшинскитѣ съвѣти не се плаща нищо. Тѣзи хора зиматъ на себе си отговорността, тѣ сж и кмета. Цѣла община не може да отговаря. За това трѣба да се плати и труда за тѣзи отговорност.

Свещ. Григорий: Именно за това, че на старѣйшинския съвѣтъ се не плаща, за това и трудно се събиратъ за общински работи.

Атанасъ Костовъ: Ако се плати на сѣки особено, то съмъ увѣренъ, че ще се каратъ помежду си, и отъ това ще излѣзе по голѣма съблазнь. За това нека останатъ тия пари въ общината, и тя сѣ нихъ да се распорѣжда.

Славейковъ: Старѣйшинскитѣ съвѣти за това сж избрани, но не се предвижда за тѣхъ, че ще получаватъ нѣкаква плата за една работа; защото ако се дава тука възнаграждение, което ако остане на общината, би произлѣзълъ голѣмъ скандалъ; хората, които се натоварватъ съ тѣзи тежки работи, ще искатъ да си зематъ възнаграждението. За това на мнѣние съмъ, заплатата да остане не на старѣйшинскитѣ съвѣти,

а на особенитѣ лица.

Тодоровъ: Азъ ще кажа, да остане заплатата на старѣйшинския съвѣтъ, защото той е избранъ отъ народа, той е компетентенъ за работата, която му се възлага. За това не могатъ да се избѣржтъ други лица за тѣзи суми. Работата не е твърдѣ голѣма, и за това да се даде като възнаграждение на ония лица, които вършатъ работа (гласове: съгласни!)

Лазаръ Дуковъ: Споредъ мене, първата редакция като приехи и сега да се каже въ 5 ст.

Предсѣд: Моля да не се повръщаме.

Лазаръ Дуковъ: Това се касае за сжщия предметъ, а нѣмате право да ми запрѣщавате да говоря.

М-ръ Каравеловъ: Колкото за послѣдната редакция, азъ припомнихъ какъ не съмъ помислилъ, че едно село ще плати на старѣйшинския съвѣтъ, по хазната ще плати; именно бѣхъ казалъ не определено „5 сантима равно на 10 пари“. (Чете послѣдната редакция.)

Лазаръ Дуковъ: Трѣба да не водимъ скжпрничество, но да се усили контрольтъ. Едно село, което дава 10 — 15 хилеци фр., ако го оставимъ подъ надзора на общинския съвѣтъ, то ще бѣде въ вреда на правителството; така че намѣсто 100 гр., ще дохождатъ само единъ грошъ. За това съмъ на мнѣние, че 5 сант. сж твърдѣ малко, но да се увеличи.

М-ръ Каравеловъ: 5 сант. сж равнитѣ на 10 пари. (Чете още веднажъ 8 чл.)

Предсѣд: Приема ли Н. Събрание чл-8 както се прочете? (приема).

М-ръ Каравеловъ: (Чете 9 чл.) Ако скрпие нѣкой, да му се зима двойно повече, мисля, ще бѣде много жестоко. (Гласове: съгласни.) (Приема се.)

М-ръ Каравеловъ: (Чете 10 предложение)

Ат. Костовъ: Азъ желая да се прибави: Градскитѣ и Старѣйшински Съвѣти въ най-кжсо време да зематъ мѣрки и да неотлагатъ работата отъ день, на день.“

Предсѣдателъ: Това всичко ще се направи чрезъ особени циркуляри.

Тодоровъ: Дѣто се казва: „на затворъ отъ 4 до 12 мѣсеци,“ е справедливо, но трѣба да се прибави; „слѣдъ като повърнатъ назадъ скритата храна да се наказватъ съ затворъ отъ 4 до 12 мѣсеци.“

Мин. Каравеловъ: Колкото за прибавката на Г-на Атанаса Костова нѣма нищо, ако се тури такава статия, защото колкото сж по много статиитѣ толковъ по-добрь. А колкото за предложението на Г-на Тодорова тоже съмъ съгласенъ да се притуритъ и да се каже: „а послѣднитѣ, слѣдъ като повърнатъ злоупотрѣбеното количество, се осжждатъ на затворъ“

отъ 4 до 12 мѣсеци.“ Подъ името контролери тука се разбиратъ и Окржнитѣ Съвѣти.

Баларевъ: За обяснение трѣба да се приложи думата: „Окржнитѣ Съвѣти.“

Мин. Каравеловъ: Слѣдователно да се каже: (Чете:) На градскитѣ и старѣйшинскитѣ селски Съвѣти както и на контролеритѣ и членоветѣ на Окр. Съвѣти се налага строга обязанность да извършватъ дѣйствиата си най-точно и правилно, да наблюдаватъ за злоупотрѣблениа та и безаконията, които би могли да се случатъ. Първитѣ се глобяватъ съ четиристотини по-вече противъ цѣнността на недозетитѣ скрити произведения, а послѣднитѣ, слѣдъ като повърнатъ назадъ скритата храна, осжждатъ се на затворъ отъ 4-до 12 мѣсеца.

Председателъ: Сега ще се вотира този членъ. Приема ли Нар. Събрание този членъ споредъ послѣдната редакция? (Приема). Който го неприема да си дигне ржката. (Никой недигна.)

Мин. Каравеловъ: (Чете 11 предложение.)

Тодоровъ: А окржний началникъ не трѣба ли да ги потвърди по-напрѣдъ? — Азъ мисля, че трѣба.

Мин. Каравеловъ: Нѣмамъ нищо противъ това, но администрацията ще се натовари съ една работа, отъ която не ще има голѣма полза. Щомъ има специални чиновници по тая частъ, добръ е другъ да се небурка.

(Чете предложението още единъ пѣтъ.)

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание това предложение, както се прочете отъ Г-на министра? (Приема се.) Който неприема да си дигне ржката, (никой недигна.)

Мин. Каравеловъ: (Чете 12-о предложение.)

Цеко Вълчовъ: Само това трѣба да се забѣлжи: въ кое време трѣба да се прекарва храната. Азъ желая, когато иматъ селянитѣ, най-много работа, да не сж принудени тогава да каратъ храната, но да има едно опредѣлено време за това.

Икономовъ: Азъ искахъ да предложя, ако е възможно, да се опредѣли заплата за каранието на хранитѣ споредъ разстоянието, т. е. да се опредѣли на една верста толкова и толкова.

Мин. Каравеловъ: Азъ ще се радвамъ ако допълни Нар. Събрание това: първо, на колко разстояние да се кара храната; а второ, да се рѣши въпросътъ, който възбуди Г-нъ Цеко Вълчовъ, т. е. да се опредѣли, и въ кой мѣсяцъ е най-сгодно да се кара храната?

Симидовъ: Г-нъ Цеко Вълчовъ каза, че трѣба да се опредѣли времето. Азъ мисля, че това е твърдѣ трудно, защото не може да се опредѣли, кога може да се продава храната. На едно нѣщо трѣба да глѣда правителството и това е: че тѣзи храни трѣба да се

каратъ тогава, когато нѣма работа населението.

Славейковъ: Именно всѣко правителство прави така, за да не става пагуба нито за населението, нито за хазната. За това немогатъ да се накаратъ селянитѣ, въ едно несгодно време да прекарватъ хранитѣ. Колкото за продажбата, че може да се случи въ едно опредѣлено време, това немисля, че може да се опредѣли сега; но трѣба да се остави на правителствено разположение, което ще се погрижи за тая работа.

Мин. Каравеловъ: Въпросътъ на Г-на Икономова може да се рѣши, защото всѣкой знае за свойтъ окржъ, колко приблизително трѣба да се плаща. А за мене ще бжде 10 пѣти по-добръ, ако не съмъ принуденъ самъ да рѣшавамъ това.

Лазаръ Дуковъ: Каза се, че по-добръ ще бжде да се опредѣли едно време, въ което трѣба да се каратъ хранитѣ; но азъ, мисля че подобръ е, селянитѣ никога да некаратъ, защото тѣмъ стига дѣто даватъ десетъкътъ, а послѣ не трѣба да се грижатъ за тѣзи работа, за която трѣба да се грижатъ търговцитѣ, които купуватъ хранитѣ. Само тогава може да се улесни населението, иначе селянитѣ губятъ много време съ прекарванието, и азъ зная има доста примѣри, че селянитѣ, когато сж внасяли правителствения десетъкътъ, сѣдѣли сж по 7 или 10 дѣня додѣто да го предадѣтъ. За това трѣба да се измѣни тая система, за да неставатъ такива неудобности.

Св. Радевъ: Въ предложението на Г-на Министра се казва, че десетъкътъ ще се внася въ хамбари, дѣто ще стои, додѣто се продаде, но въ такива хамбари много пѣти сж ставали кражби.

Председателъ: Правителството ще земе мѣрки въ това отношение.

Св. Радевъ: Тогава трѣба да се тури единъ вардачъ.

Председателъ: Това е другъ въпросъ.

Велко Костовъ: Когато се прави съ търговцитѣ контрактъ, трѣба да се споменува, въ колко дѣня трѣба да се изпразнятъ хамбаритѣ. Послѣ трѣба да се опредѣли: колко часа ще бжде задълженъ селянинътъ да прекарва десетъкътъ, за да не ходи много далеко. По нататъкъ Окр. Съвѣти трѣба да иматъ предъ видъ, щото на скелитѣ да има вардачи; защото много пѣти се е случвало, че селенитѣ сж чакали по 15 дѣни, безъ да има кому да стоварятъ храната.

Мин. Каравеловъ: Ние не трѣба да си правимъ затруднения за работи, които не ще да ги има. Ние говоримъ за правителствени хамбари, а не за друго; за какъкъ не се говори, но за правителствени хамбари, които сж въ градоветѣ. (Гласове: пѣма такива хамбари!) Ще ги намѣримъ. Селенитѣ не се испращатъ на кашци, но на правителствени хам-

бари. Въпросътъ е на кои мѣста трѣба да се испращатъ? По колко трѣба да имъ се заплаща? И по за колко версти сж обязани да закарватъ хранитѣ? Азъ мисля, че може би да трѣба до въ окръжний градъ на всѣкий окръгъ да се каратъ хранитѣ, а по-много не може да се иска.

Симидовъ: Г-нъ Министръ говори за правителствени хамбари, които на много мѣста ги нѣма, а колкото ги има, опасни сж за хранитѣ, които лесно могатъ да се развалятъ въ тѣхъ. Правителството трѣба да продава хранитѣ на търговци, които иматъ хамбари. Колкото за заплатата, за каранието, азъ мисля, че трѣба да се опредѣли на часове, а сжщо временно селянитѣ да се задѣжватъ да ги каратъ, а не да имъ се опрощава това; защото много търговци ще додѣтъ тогава въ голѣми затруднения.

Тодоровъ: Желателно е най-напредъ да се знае; що сж тѣзи правителствени хамбари, които г-нъ Министръ на Финанситѣ спомена. Азъ разбирамъ, че има устроени или, че ще се устроятъ; но интересътъ на хазната неизисква да стоятъ хранитѣ въ хамбаритѣ; а много пакти подобрѣще бжде, да се продаватъ на пазаря. Колкото за времето, въ което трѣба да се прекарватъ хранитѣ, то можемъ да се съобразимъ съ времето: напр. въ Турското време житата се прекарвахъ до Димитровденъ, а мисирятъ слѣдъ 15 Мартъ. Всичко това трѣба да се обмисли. Турското правителство земаше мѣрки, щото десеткътъ да се вози въ най-ближния градъ или пазаръ, а никога неподалеко отъ 10 часа. Освѣнъ това трѣба да се плаща както струва; защото на селенинтѣ е достаточено това, дѣто го отнемами отъ работата му, която му струва по-вече.

Мин. Каравеловъ: Какъ трѣба да се плаща на селенинтѣ, азъ мисля, че това може да се опредѣли най-добрѣ, ако се сравни, какъ се до сега плащаха подобни реквизиции. Но онѣзи, които говорятъ за това, трѣба да направятъ едно формално предложение. Освѣнъ това трѣба да се земе въ внимание, да ли въ това време, което се опредѣли, шоссето ще бжде стодно за прекарване, или не. И това трѣба да се земе предъ видъ, че селенинтѣ отговарятъ за храната, до когато се предаде на търга. И пакъ отъ самитѣ селени ще ставатъ злоупотрѣбления, ако не отговарятъ.

Славейковъ: Три въпроса се слѣха и на тѣхъ трѣба да се отговори подробно. Колкото за прекарването, и самото турско правителство имаше законъ, щото когато селенинтѣ не сѣятъ и нѣматъ никаква полска работа, тогава да прекарватъ хранитѣ. Истина ставаха много злоупотрѣбления, защото много хора незнаяха, че има такъвъ законъ, и тѣ прекарвахъ даже и тогава, когато бѣше време за сѣвѣда; но азъ мисля, че нашето правителство

нѣма да допусне това. Колкото за заплащанieto, това въ Турско време тоже бѣше опредѣлено: ако се кара въ окр. градъ, еди-колко гроша ще се плаща; само има да забѣлѣжа, че станаха много злоупотрѣбления тоже въ това отношение. Всичкиѣ злоупотрѣбления излизаха отъ мѣстнитѣ власти, а не отъ правителството. Това се знае, че правителството не може да има четири очи въ всичките тѣзи подробности; за това виждамъ за нужно, да се спомене нѣщо за заплатата, защото ако не се опредѣли, то търговцитѣ никакъ не ще могатъ да се споразумѣятъ съ селенинтѣ. — Пита се тука какъ се разбира думата: „правителствени хамбари?“ За да се обясни по-добрѣ, азъ мисля, че вмѣсто правителствени хамбари може да се каже: „въ опредѣленитѣ за тѣзъ цѣль хамбари.“ Сега колко да се плаща на верстъ? При туй трѣба да се земе въ внимание, какво е шоссето, да ли е добро или не? Освѣнъ това трѣба да се каже, че 40 версти ще бждѣтъ най-голѣмото разстояние за прекарване на хранитѣ; и за това трѣба да се опредѣли колко трѣба да се плаща на верстъ.

Лазаръ Дуковъ: Спомена се по-напредъ, че въ Турско време заплащанieto било опредѣлено на версти, и че никой търговецъ не ще да купува отъ правителството, ако му неробуватъ селенинтѣ. Азъ не казвамъ, че търговцитѣ трѣба да прекарватъ хранитѣ; но казвамъ, че селенинтѣ като даватъ десеткътъ, правителството да се споразумѣе съ тѣхъ върху тѣзи работи; защото кога ще се снабдятъ съ духа на Конст., когато освѣнъ съ десеткътъ се натоварватъ и съ други работи? Ако да е презъ месецъ Септем. прекарването, съгласенъ съмъ: но трѣба да се заплаща; защото щомъ челоуѣкъ дава десеткътъ, тогава е свободенъ отъ други обязанности.

Мин. Каравеловъ: Ако отивами така далеко, то можемъ да попитамъ, защо е обязанъ селенинтѣ да плаща десеткътъ? — Ще ли получи пари за десеткътъ си? — Инакъ азъ не разбирамъ тѣзи думи на предговорившии. Други казаха, ако не се общаемъ на търговцитѣ, че селянитѣ ще прекарватъ житото въ известни пунктове, тогава никой не щѣлъ да го купува. За това ми се чини, че думитѣ на предговорившии си нѣматъ мѣстото. Вие показвате на Конституцията. Но всѣкий данѣкъ, какъвто и да е видъ, зема се изъ джеба. Ние говоримъ за доброто на търговцитѣ, но говоримъ за доброто на хазната. Ако можемъ да продаваме хранитѣ, безъ да ги прекарватъ селенинтѣ, тогава е добро. (Гласове: не можемъ!) Ако не можемъ, тогава трѣба да се прекарватъ въ градоветѣ; а кой ще ги докарва, ако не селенинтѣ?

Славейковъ: Азъ мисля, че сички депутати иматъ на сърдце улеснението на населението. Зло е

на челоѣка, да го караш да вози на далеко, и зло е да му казваш: дай ми пари. Щомъ приехи да се дава данъктъ въ натура, то ще каже, че тозъ данъктъ не е свършенъ, додѣто не влѣзе въ рж-цѣтъ на Правителството или на хазната. Ние не искаме да се правятъ злоупотрѣбления; ние не искаме да возятъ селенитѣ безъ пари; ние искаме колкото е възможно да бжде улеснение за хазната. А да бжде съвършено улеснение отъ къмъ всяка една страна, това е нѣщо невъзможно. Само това има да приложя, че като се даде десятъктъ, работата не е свършена, но трѣба да се откара тамъ, дѣто иска правителството. Ние трѣба да глѣдаме тоже за улеснение на правителството. Ако бѣше да се плати съ пари, тогава никой не щѣше да кара селенитѣ на таквистъ работи.

Мин. Каравеловъ: Ние можемъ да намѣримъ Турскитѣ списъци, и да поглѣднемъ, дѣто се намиратъ по тая частъ най-ефтини години, та по тѣхъ да се даватъ пари. Г-да! Тогава ще имамъ 17 милиона фр. Съгласни ли сте на това? (Гласове: не!)

Цеко Вълчовъ: Азъ предлагамъ, да бжде платата за единъ часъ единъ грошъ на 100-тѣхъ оки. (Гласове: много е!) Въ Турско време бѣше 20 пари, това бѣше много малко.

Симидовъ: Тука се говори за кирията, и се каза, че на селенитѣ нетрѣба да се плаща. Азъ казвамъ, че трѣба да се плаща, по колкото е прилично; иначе ще бжде обезправдание. Въ Турско време се предписваше да се плаща по 20 пари на единъ часъ за 100-тѣхъ оки, но и това не се плащаше; защото селенитѣ биваха и испѣждани. Азъ вѣрвамъ, че отъ всѣко село знаятъ колко часа има до окръжний градъ, и това може да се опредѣли. Ако не постановимъ, щото селенитѣ да каратъ житото, тогава търговцитѣ нѣма да купуватъ житото.

Балабановъ: Азъ незная, защо органичаваме правителството съ такива мжнотии. Селенитѣ е длъженъ всѣки пжтъ да закара правителственното жито тамъ, дѣто правителството иска. Отъ 20 пари повече не се е плащало, и нѣма да се плати нито сега.

Лазаръ Дуковъ: Съгласенъ съмъ съ Г-на Славеикова и мисля, че е време да се опредѣли онова, което Г-нъ Славеиковъ каза. Азъ искамъ само да се заблѣжи въ протокола, за да се не каже, че не е имало нѣкой който да спомене зарадъ туй.

Тодоровъ: Г-нъ предговоривший казва, че трѣба да се земе единъ грошъ на 100 оки. Азъ мисля да се земе вмѣсто оки мѣрата, и предложилъ бихъ да се земе 5 сан. на единъ часъ за една крина; а по далечъ отъ 40 версти да се невози, и да се назначи време за возение отъ 1 Септемврий до 15 Октомврия, а за мисиръ отъ Георгиевъ денъ нататъкъ.

Мин. Карвеловъ: Азъ мисля, че трѣба да

се обърне внимание на словата на Г-на Балабанова. (Гласове: Неможе!) предложението на Г-на Цека Вълчова е доста голѣмо, и ако да се приеме, хазната не ще има толкова полза, отъ колкото би могло да има.

Славеиковъ: Опредѣленитѣ цѣни отъ Г-на Вълчова сж таквистъ, за които и единъ търговецъ даже може да намѣри кола за возение. Ние наистина казахми, че не можемъ да правимъ мжнотии на населението, но не трѣба да забравяме и ползата на хазната. Азъ казахъ, че не се свършва десятъктъ, до когато не се достави тамъ, дѣто го иска правителството. Ако да бѣше работата съ пари, тогава правителството не щѣше да има главоболіе. Но правителството иска да прави улеснение на населението, и за това тоже и населението трѣба да глѣда за улеснението на правителството. Азъ искамъ да кажа, ако търговцитѣ могатъ да принесатъ своята стока съ грошъ на сто оки, нека населението я пренесе за 30 пари. Ако таквозъ нѣщо не направимъ, то значи, че десятъка не е подпѣлнъ, и ние трѣба да имамъ малко снисхождение къмъ правителството. Да се земе онова, което турцитѣ плащаха т. е. по 20 пари на часъ на 100 оки, тогасъ ще бжде несправедливо, и ще излѣзе като насилствие; но ние неправимъ насилствие, само молимъ населението да земе въ внимание интереса на правителството. (Гласове: Съгласни.)

Мин. Каравеловъ: Тука се говори и говори, но не се прави никакво предложение. Нека стане единъ депутатъ и нека направи нѣкакво предложение, съ което ще се съгласимъ. Ако говоримъ само така на просто, тогава никога нѣма да свършимъ, и ще говоримъ може би половина день безъ никаква полза.

Попъ Радевъ: Често се поменува, какъ бѣше въ турско време. Тогава се плащаше на Варненското кило 20 до 30 пари, а това бѣше малко, ние трѣба да даваме на кило по единъ грошъ. Това е умѣстно, както го предлага Г-нъ Цеко Вълчовъ.

Мин. Каравеловъ: Това трѣба да се формулира; ние трѣба да видимъ едно предложение, а не разговори.

Митр. Мелетий: Позволете ми, Г-да, да кажа нѣщо, защото като членъ на бившиятъ административенъ Съвѣтъ видѣхъ, какъ ставатъ тия работи и видѣхъ какъ прави правителството. Ако ние неказваме на селянитѣ, да помогнатъ на правителството, тогава ще има правителството голѣми мжнотии; но ако селянинътъ се потруди да донесе данъктъ, тогава ще улесни и себе си и правителството за своето добро. Азъ предлагамъ въ всѣки окръгъ селянитѣ да се задължаватъ, да доставятъ безплатно въ окръж-

ний градъ този десетъкъ; и ако съ това народътъ нѣщо губи, тогава губи въ полза на правителството; а ако правителството покаже дефицитъ, тогава ние трѣба да плащаме дефицитътъ. Само въ този случай, ако трѣба да се закара по надалечъ, отъ колкото е окръжний градъ, тогава може нѣщо да се отцети. Това е моето предложение.

Цеко Вълчовъ: Постоянствувамъ на предложението си, косто казахъ по горѣ, че на 100 оки да се плаща по единъ гроунъ за единъ часъ расстояние.

Г. Геровъ: Желателно е, да се опредѣли какво кило. (Гласове: 100 оки.) Тогава още по добръ, че сѣко село, което ще пренася храната, да остави паритѣ, които получва отъ превозванието на училището си. (Гласове: Това е другъ въпросъ.)

Тодоровъ: Моето предложение бѣше 5 санима на крина, но онова отъ Г-на Цека Вълчовъ значи 4 пари на крина. Нека така остане на расстояние. Но времето трѣба да се опредѣли, именно да не бѣде принуденъ да кара по вече отъ 8 или 9 часа. Негово Преосвященство Митр. Мелетий казва, че за улеснение на хазната и на правителството селянитѣ трѣба да превозватъ даромъ. Тука забравяме Г-да, че се смѣсватъ 1 или 2 окръга въ единъ, и за това расстоянието става по голѣмо: а даромъ никой не може да вози нигдѣ, особено въ такова голѣмо расстояние. Слѣдователно до хамбарътъ трѣба да се заплати превозванието, а кираджитѣ да не ги бавятъ по вече отъ 12 часа, и да превозватъ отъ 1 Септемврия до 15 Октомврия.

Мин. Каравеловъ: Въ тая форма може да стане предложението; (Чете.) „По распорѣжданieto на правителството се превозва отъ хамбара по 4 сан. на една крина за расстояние на единъ часъ.“

Славейковъ: Азъ желая да се приеме да се плаща възнаграждение на часъ по 30 пари, но ако не сж пѣтищата шоссейни, то по 35 пари, и да не се принуждаватъ отъ 10 часа повече да возятъ и да превозватъ отъ 1 Септемврий до 15 Октомврий.

Храновъ: Предлага се да се плаща 4 сан. на една крина: ако приемемъ това, то правя смѣтката по слѣдующий начинъ: Въ една кола има 20 крини по 5 сан. правятъ 100 сан., ако се превози 20 крини жито на 16 часа расстояние, тогава правителството трѣба да заплати 16 франка. А 20 крини жито не ще се продаде по скѣпо отъ 60 фр. Слѣдователно една третя часть отъ паритѣ отива за кирията, т. е. отъ 7.000.000 доходъ, трѣба по вече отъ 2.000.000 да се плати кирия. Слѣдователно 4 или 5 сан. е много. Азъ предлагамъ 3 сан. на едно Цариградско кило.

Попъ Антонъ: Вмѣсто 10 може да се тури и 12 часа, защото нашата околия има 12 часа до Видинъ и до Ломъ.

Свѣщен. Бобошевски: Сѣщо щѣхъ да кажа и азъ; защото и отъ нашата околия до Самоковъ има 12 часа.

Предсѣдателъ: Трѣба да се правятъ по опредѣлени предложения, защото ако по тоя редъ говоримъ, нѣма да свършимъ нито до утрѣ.

Бобошевски: Колкото за паритѣ, съгласявамъ се съ Г-на Тодорова.

Тодоровъ: Азъ имамъ честь да напомня на Г-на Хранова, че смѣтката му е твърдѣ крива, защото той предлага по 5 сан. на крина, когато е по 4 сан. и като предлага 16 часа, когато се казва най много 12 часа; а тогава ще дойде на сѣкоя крина по 3 фр. или да речемъ 5 или 6. За ради туй да се приеме предложението на Г-на Цека Вълчовъ и де се пристъпи къмъ дѣлото.

Митр. Мелетий: За да дигна тая расправа, азъ би предложилъ, да се земе стария системъ, т. е. да се тури на кола по 400 оки и да се плаща по 30 сан. на часа, а нищо повече. Но това да се превозва подъ отговорностъ на ония които даватъ десетъкътъ.

Брънчевъ: Правителството трѣба да бѣде внимателно когато дава на търговцитѣ на . . . . (Не се чуе.)

Предсѣдателъ: Това е другъ въпросъ.

Мин. Каравеловъ: Когато правителството рѣши да продава житото, тогава ще прави лицитация по извѣстна опредѣлена форма, и който го купи да го купи. Ние не можемъ да отстъпимъ на тойзи или онзи. Ако стане нѣгдѣ гладъ, тогава правителството има друга обязанностъ, и ще храни както сега храни, наприм. Кюстендилскій окръгъ, съ храна, която се докарва отъ друга страна.

Г. Геровъ: Г-нъ Тодоровъ предлага, щото отъ 10 часа по-вече да не се вози. Питамъ го, ако е случайно отдалечено още 5 часа по-много, тогава кой ще пренесе тѣзи храни? Колкото за заплатата на селенитѣ имамъ да кажа, че жито ако се довозва на скѣпя въ насъ, никога не става по-вече отъ 3 франка нашенско кило.

Храновъ: Съгласенъ съмъ съ Г-на Г. Герова, че едно кило не може да струва повече отъ 3 франка. Но ако се ражда по-добро въ Южна Русия, тогава може нашето жито да остава и да не може да се продава нито за 3 франка. За това поддържамъ това предложение да се плати за превозъ на една крина отъ 22 оки 3 сан.

Пановъ: Незнамъ, да ли ще бѣде улеснение на правителството, когато опредѣляватъ числото на часовѣтъ. Говори се много за тѣзи работа, и до колкото разбрахъ, щеи сѣятъ нѣкой г-да да опредѣлятъ, на какво расстояние ще се кара десетъкътъ. Азъ мисля, че това не трѣба да се опредѣли толкова

точно, защото ще се постави правителството въ трудно положение, и щомъ се покаже нужда за по дълго превозване, какво ще прави правителството тогава? То трѣба да харчи двойно. — За това предложението на г-на Славейкова е най-удобно, т. е. да се плати 30 пари по шосе, но ако нѣма шосе 35 пари за всѣки единъ часъ.

Славейковъ: Представете си, че законитѣ не сж математика, и че не можемъ тѣй точно да опредѣлимъ нѣщо, да не може никой да се оправдае. Ако е въпроса за 16 часове; казвамъ, че 16 часове сж много; и ако да се принуждаватъ селенитѣ да каратъ отъ 10 часа на-горѣ, тогава ще си е по-добрѣ сами да го купуватъ; защото гдѣ ще отиватъ да купуватъ жито въ такова расстояние, ако имъ трѣба по послѣ? Заради туй предлагамъ да се земе 10 или най-много 12 часове, а колкото е по-много това е несправедливо. Впрочемъ азъ мисля, че правителството ще избере центрове такъвизъ, които нелѣжатъ по на далечъ отъ 12 часа отъ тѣхнитѣ села.

Мин. Каравеловъ: Азъ моля, да се земе 12 часове; защото напр. Бѣлоградчикскій окръгъ има голѣмо расстояние.

Славейковъ: На това основание ще предѣжи възнаграждението да се дава по 30 пари на часъ, ако сж пктищата шосейни, но ако не сж, тогава 35 пари, и да непринуждава селянитѣ по-вече отъ 12 часа; а да се превозва само отъ 1-ий Септемврий до 15 Октомврий по 30 пари на 100 оки.

Балабановъ: Нѣкой Г-да забравятъ, че въ мѣсець Септемврий се бератъ лозията, а когато оратъ, и тогава не могатъ да каратъ, но трѣба да каратъ когато е възможно. Азъ мисля, че не е нужно да опредѣлява по точно, кой мѣсець трѣба да се кара, но това можемъ да оставимъ на правителството.

Славейковъ: Колкото за това, азъ несъмъ противенъ, може да се приеме.

Мин. Каравеловъ: Азъ съмъ съгласенъ че може да остане 12 часа по 30 пари на 100 оки; а колкото за времето, може да се каже, че правителството се обвизва, че нѣма да ги кара въ онова време, когато сж заети съ други работи. (Гласове: Така е. Съгласно!)

Славейковъ: Съ тѣзи забѣлѣжки ще приемъ това, че селянитѣ никакъ не сж длѣжни да каратъ, когато сж заети съ полски работи.

Симидовъ: Не е нужно да се минува време, и не е нужно да се каже колко часове; защото разбира се вмѣсто да се кара 15 часове, тогава ще го предаде на мѣстото, и нѣма да го носи тѣй далеко.

Мин. Каравеловъ: Чете още единъ пътъ 12 членъ. (Приема се.)

Славейковъ: Чете своето допълнение: „Въз-

награждение за превозване на правителственнитѣ храни да се дава на часъ за сто оки 30 пари, ако пктищата сж шосейни, ако ли не сж шосейни 35 пари; и да се непринуждаватъ по-вече отъ 12 часа. Превозванията трѣба да ставатъ когато селенитѣ сж свободни отъ главнитѣ полски занятия“.

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание предложението на г-на Славейкова, както го прочете? (Приема се.) Който го неприма да си дигне ръката. (Никой недигна.)

Мин. Каравеловъ: (Чете членъ 14-ий) „На сѣната ще се земе за текущата година налѣгъ въ размѣръ 10% отъ продажната имъ стойность, опредѣлена отъ окръжнитѣ съвѣти.“

Предсѣдателъ: Приема ли се 14 членъ както го прочете г-нъ Министръ. (Приема се.)

Мин. Каравеловъ: Колкото за градинитѣ имамъ да напомня, че лани се е зело за 3 или 4 градини по 5 франка отъ дюломъ, за бѣдѣще трѣба да се опредѣли това, тѣй сжщо и за кукурузѣтъ. Това може да дойде утрѣ, или други-денъ, а сега да свършимъ за лебове и сѣното. Тѣзи статии които прочетохъ 15 и 16-та можемъ да ги оставимъ за по подиръ да ги разгѣждамъ, защото не сж още толкозъ добрѣ обмислени.

Попъ Радевъ: У насъ има едно растение, кето се казва Фибурчакъ, има го много и трѣба да се земе въ внимание. Заедно съ сѣното ли ще се цѣни, или ще се земе особено?

Славейковъ: Азъ мисля, че това влиза заедно съ сѣното, защото не се намира въ всичкитѣ мѣста, и мѣстнитѣ окръжни съвѣти не могатъ да располагатъ съ това.

Тодоровъ: Окрѣжитѣ Съвѣти опредѣляватъ срѣдне число на такива работи.

Цеко Вѣлчовъ: Само едно мисля, че е пропуснато т. е. да се опредѣли колко оки е една кола.

Славейковъ: Това е работа на Окр. Съвѣтъ.

М-ръ Каравеловъ: А всѣки окръженъ Съвѣтъ ще опредѣлява, какви коли сж и какви цѣни иматъ.

Балабановъ: 500 оки е обикновенно една кола.

Предсѣдателъ: Сега е наредъ да се гласо-подава исцѣло. Приема Народ. Събрание предложението на г-на Министра исцѣло както се прочете въ пълна редакция? (Приема се.)

М-ръ Каравеловъ: Послѣ пладнѣ желатъ бихъ да се чете проекта за монетитѣ, който се вѣче раздаде. Азъ мисля, че съ тѣзи работи ще бѣдемъ тоже готови, и като Министерството не е имало време да изработи новъ законъ, може да се предаде на комисия. Азъ предлагамъ само по малко пари, и предлагамъ жълти пари да не дава сега; а

впрочемъ е нужно да свършимъ този въпросъ колкото е възможно по-рано. Тѣй сжщо мисля, че монети по 5 франка едва ли ще можемъ да направимъ; но ще направимъ само единъ франкъ и два франка и мѣднитѣ монети; за това ще се вѣче споразумѣемъ съ комисията.

Митр. Мелетий Този законопроектъ, като не се внесе съ Княжески указъ, азъ мисля, че произлиза отъ инициативата на Народ. Събрание, а не отъ г-на Министра.

М-ръ Каравеловъ: Това което казвамъ излиза отъ правителството, което се е съгласило съ Княза; а указътъ е една чиста формалностъ. Азъ

считамъ, даже за неудобно единъ формаленъ указъ за такъвъ случай.

Тодоровъ: Имамъ за допълнение неприетото предложение, дѣто се говори за възнаграждение на старѣйшинскитѣ Съвѣти по 5 сан; да се каже сжщевременно, че хазната ще ги плати.

М-ръ Каравеловъ: Така се и разумѣва.

Славейковъ: Защото десетѣкътъ е отъ правителството.

Тодоровъ: За Бурчакъ и Фий да се земе както за сѣно и това е рѣшено.

Предсѣдателъ: Засѣданието се закрива.

(Конецъ въ 12 часа и 5 минути.)

Предсѣдателъ: *П. Р. Славейковъ.*

Подпредсѣдатели { *Д-ръ И. Брадель.*  
*Н. Сукнаровъ.*

Секретари { *Ив. Даневъ*  
*Хр. Баларевъ*  
*В. П. Золотовъ*  
*К. Коевъ.*  
*Р. Каролевъ*  
*А. Храновъ*  
*Т. Станчовъ*  
*Х. Грънчаровъ*

Управителъ на стенографическото бюро А. Безеншекъ.